

QORAQALPOQ FORTEPIANO MUSIQASINING RIVOJLANISHI

Sagidanova Asemay Baxtigaliy qizi

3-kurs talabasi, O'zbekiston Davlat Konservatoriyasi
Nukus filiali

Iseev Ruslan Alimjanovich

Assistent-o'qituvchi, O'zbekiston Davlat
Konservatoriyasi Nukus filiali

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-October 2023 yil

Ma'qullandi: 08-October 2023 yil

Nashr qilindi: 16-October 2023 yil

KEY WORDS

Qoraqalpoq fortepiano musiqasi, rivojlanish, tarix, an'analar, sintez, kuylar, ritmlar, asboblari, janrlar, uslublar, professionallar, havaskorlar, qo'llab-quvvatlash, davlat, ta'lim, konsert zallari, festivallari, milliy madaniy meros.

ABSTRACT

Qoraqalpoq fortepiano musiqasi- Qoraqalpog'istonda rivojlanayotgan musiqiy yo'nalish hisoblanadi. U o'ziga xos xususiyatlarga ega va boshqa musiqiy an'analardan farq qiladi. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanish tarixi XIX asr oxirida, Qoraqalpog'istonda birinchi fortepiano paydo bo'lganida boshlangan. O'shandan beri musiqa san'ati va fortepiano o'yinlari ham professional, ham havaskor musiqa sohasida faol rivojlana boshladi. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining muhim xususiyatlaridan biri uning Qoraqalpoq xalqining an'anaviy madaniyati bilan sintezidir. Musiqachilar noyob ovozli tasvirni yaratish uchun mahalliy kuylar, ritmlar va xarakterli asboblari elementlaridan foydalanadilar. Qoraqalpoq fortepiano musiqasi turli janr va uslublarga ega. U klassik, jazz, folklordir, shuningdek zamonaviy musiqa elementlarini o'z ichiga oladi. Musiqachilar xalqaro kontsert maydonlarida chiqish qiladigan mutaxassislardan tortib, o'z uylarida yoki mahalliy madaniy tadbirlarda o'ynaydigan havaskorlarga kiradi. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi asosan musiqa ta'limi, konsert zallarini tashkil etish va musiqa festivallarini tashkil etishga sarmoya kiritadigan davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Bu yosh musiqachilar uchun imkoniyatlarni kengaytirishga yordam beradi va milliy madaniy merosning bir qismi sifatida qoraqalpoq pianino musiqasini ommalashtirishga yordam beradi.

O'zbekistonda joylashgan yagona respublika bo'lgan Qoraqalpog'iston o'zining noyob musiqiy an'alariga egadir, bulardan biri qoraqalpoq pianino musiqasi. Ushbu yo'nalish o'nlab yillar davomida rivojlanib kelmoqda, uning o'ziga xos xususiyatlari an'anaviy madaniyat bilan sintez qilish va mahalliy elementlardan foydalanishdir. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi XIX asr oxirida, bu hududda birinchi fortepiano paydo

bo'lganida boshlangan. O'shandan beri Qoraqalpog'iston musiqa san'ati ham professional, ham havaskorlarni jalb qilib, faol rivojlana boshladi [2].

Qoraqalpoq fortepiano musiqasining qiziqarli xususiyatlaridan biri uning qoraqalpoq xalqi madaniyatining an'anaviy elementlari bilan sintezidir. Musiqachilar o'ziga xos ovozli tasvirni yaratish uchun mahalliy kuylar, ritmlar va asboblardan foydalanadilar. Qoraqalpoq fortepiano musiqasi turli janr va uslublarni o'z ichiga oladi. U klassik, jazz, folklor va zamonaviy musiqa elementlarini o'z ichiga oladi. Bu an'analarni saqlab qolishga intilayotgan musiqachilarning keng ko'lamli ijodini namoyish etadi, shu bilan birga yangi zamin yaratadi va tovushlar va uslublar bilan tajriba o'tkazadi. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi davlat tomonidan faol qo'llab-quvvatlanadi, u musiqa ta'limi, konsert zallarini tashkil etish va musiqa festivallarini tashkil etishga mablag' sarflaydi. Ushbu yondashuv iqtidorli yosh musiqachilarni rivojlantirishga va milliy madaniy merosning muhim qismi sifatida qoraqalpoq fortepiano musiqasini ommalashtirishga yordam beradi.

Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi mahalliy madaniyat uchun ham, jahon musiqa sahnasi uchun ham ko'plab muhim jihatlar va ahamiyatga ega. Mana ulardan ba'zilari:

1. Madaniy merosni saqlash va targ'ib qilish: Qoraqalpog'iston pianino musiqasi Qoraqalpog'iston madaniyatining boyligi va o'ziga xosligini aks ettiradi. Musiqa san'atining rivojlanishi bu xalqning an'analari va tarixiy merosini saqlab qolish va targ'ib qilishga yordam beradi [4].

2. Identifikatsiya va milliy g'urur: pianino musiqasi Qoraqalpog'iston madaniyatining o'ziga xos belgilaridan biriga aylanmoqda. Qoraqalpoq musiqachilari va san'atkorlariga bu milliy g'urur bag'ishlaydi va o'ziga xosligini saqlab qolish va rivojlantirishga yordam beradi.

3. Ijtimoiy va madaniy rivojlanish: qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi mintaqaning ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga yordam beradi. Musiqa sohasida ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, konsert maydonchalarini tashkil etish va musiqa tadbirlarini o'tkazish sayyohlarni jalb qilish, turizm industriyasini rivojlantirish va mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlashga yordam beradi.

4. Jahon musiqa madaniyatiga qo'shgan hissasi: Qoraqalpoq pianino musiqasi jahon musiqa sahnasiga muhim ta'sir ko'rsatishi mumkin. Qoraqalpog'iston madaniyatining an'anaviy elementlari bilan noyob tovushlar, uslublar va kompozitsiyalar, sintezlar jahon hamjamiyatining e'tiborini jalb qilishi va insoniyatning musiqiy merosini boyitishga hissa qo'shishi mumkin.

5. Hissiy va ma'naviy ta'sir: musiqa his-tuyg'ularni uyg'otish va odamlarni ilhomlantirish uchun noyob qobiliyatga ega. Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishi ushbu madaniyatga xos xususiyatlar va his-tuyg'ularni etkaza oladigan va tinglovchilarga chuqur ta'sir ko'rsatadigan musiqiy asarlarni yaratishga imkon beradi [1].

Umuman olganda, Qoraqalpog'iston fortepiano musiqasining rivojlanishi Qoraqalpog'istonning o'zi va uning xalqi uchun katta ahamiyatga ega, shuningdek, jahon musiqa merosini boyitishga yordam beradi.

Qoraqalpoq fortepiano musiqasining rivojlanishini quyidagi bosqichlarga ajratish mumkin:

1. Qoraqalpog'istonda fortepianoning paydo bo'lishi: ushbu bosqich 19-asrning oxiriga to'g'ri keladi, o'sha paytda mintaqada birinchi pianinolar paydo bo'lgan. Asbob

Qoraqalpog'iston tashqarisidan olib kelingan va darhol mahalliy aholi orasida katta qiziqish uyg'otgan.

2. Kasbiy musiqiy ta'limni shakllantirish: 20 - asrning o'rtalarida musiqa maktablari va kollejlari tashkil etildi, u erda boshlang'ich pianinotchilar o'qishni boshladilar. Ushbu muassasalarning ochilishi Qoraqalpog'iston fortepiano musiqasini rivojlantirish va rivojlantirishga katta hissa qo'shdi.

3. Ansambllar va orkestrlarni yaratish va rivojlantirish: 1960-yillarda klassik va milliy asarlarni ijro etgan birinchi qoraqalpoq pianino ansambllari va orkestrlari tashkil etildi. Bu ijro mahorati darajasini oshirishga va repertuarini kengaytirishga yordam berdi.

4. Xalqaro tanlov va festivallarda ishtirok etish: XX asr oxiri va XXI asr boshlarida qoraqalpoq pianinotchilari o'z iste'dodlarini xalqaro maydonda faol namoyish eta boshladilar. Nufuzli tanlov va festivallarda ishtirok etish ularni Qoraqalpog'istondan tashqarida mashhur qildi va Qoraqalpog'iston fortepiano musiqasini ommalashtirishga yordam berdi.

5. Zamonaviy rivojlanish: hozirgi vaqtda qoraqalpoq fortepiano musiqasi rivojlanishda davom etmoqda va musiqachilarning yangi avlodlari e'tiborini jalb qilmoqda. Musiqachilar janrlar, uslublar va ovozli ritmlar bilan tajriba o'tkazadilar, bu esa ushbu musiqiy yo'nalishga tezlik va zamonaviylik bag'ishlaydi[3].

Ushbu bosqichlarning har biri o'ziga xos ahamiyatga ega va milliy madaniy merosning muhim qismi sifatida qoraqalpoq fortepiano musiqasini rivojlantirish va mustahkamlashga yordam berdi.

Xulosa. Qoraqalpoq pianino musiqasi boy tarix va madaniy merosga ega. Hozirgi kunda ko'plab yosh musiqachilar yangi asarlar yaratish va xalqaro tanlovlar va festivallarda chiqish qilish orqali janrni rivojlantirishda davom etmoqdalar. Qoraqalpoq fortepiano musiqasini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri an'anaviy madaniyat va xalq musiqasini saqlash va targ'ib qilishdir. Ko'plab yosh bastakorlar va ijrochilar o'z asarlarida xalq kuylari va ritmlari elementlaridan foydalanadilar, bu ularga o'ziga xos ekzotik rang beradi. Shuningdek, qoraqalpoq fortepiano musiqasining jahon madaniyatiga integratsiyalashuvi ham muhim yo'nalish hisoblanadi. Ko'pgina musiqachilar klassik, jazz va xalq musiqasi elementlarini birlashtirgan zamonaviy asarlar yaratish ustida ishlamoqda. Umuman olganda, Qoraqalpog'iston fortepiano musiqasi rivojlanishda davom etmoqda va mahalliy va jahon auditoriyalarining e'tiborini jalb qilmoqda. Uning o'ziga xosligi va go'zalligi ko'plab musiqa ixlosmandlarini befarq qoldirmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Allanazarov D. Qoraqalpoq xaliq sazlarini. - Nókis: Qoraqalpoqstan. 2002 136b.
2. Ayjamal Kamiljanovna Turemuratova (2022). QORAQALPOQ MILLIY MUSIQA SAN'ATI TARIXIGA BIR NAZAR VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. Oriental Art and Culture, 3 (2), 122-134.
3. Jarimbetov Q. Nizamatdinov J. Allamberganova I. Qoraqalpoq folklori. -Tashkent: "Nano-standart" 2018. 256 b.134
4. Nadirova A. Qoraqalpoq muzika tariyxi. - Tashkent: "Sano-standart". 2018. 384-b.
5. Xolboyev Nuriddin Suyunovich (2022). BASTAKORLAR VA MASHHUR XOFIZLAR IJODIGA BAG'ISHLANGAN KO'RIKTANLOVLAR VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI. Science and innovation, 1 (C3), 113-116. doi: 10.5281/zenodo.6721806